

Vetésforgó a házikertben

A NÖVÉNYTERMESZTÉSSEL FOGLALKOZÓK MÁR RÉGEN FELFIGYELTEK ARRRA AZ ÖSSZEFÜGGÉSRE, AMELY SZERINT HUZAMOS IDEIG UGYANAZON A TERÜLETEN AZONOS NÖVÉNYEK TERMESZTÉSE FOKOZATOS TERMÉCSÖKKENÉST EREDMÉNYEZ. ENNEK TÖBB OKA IS LEHET.

DR. TERBE ISTVÁN

A növények felélik a talaj tápanyag-készletét, amit szaknyelven egyoldalú tápanyag-hasznosításnak nevezünk. Felhalmozódnak a talajban áttelelő kártevők és betegségek. Ez a gyakoribb és a veszélyesebb! Az is előfordulhat, hogy olyan anyagokat termel a növény, amelyek saját fejlődését akadályozzák meg. Az allelopátiának nevezett jelenség a zöldségfélék között ritka, inkább egyes dísznövény- és gyümölcsfajoknál ismert (pl. dió).

A vetésforgó fogalmán egy adott terület tápanyagellátási és növényvédelmi szempontok alapján megtervezett, többéves hasznosítását értjük.

A vetésforgónak különös jelentősége van a

zöldségtermesztésben, ahol a növények a talaj minőségével szemben fokozott igényeket támasztanak, számos talajban áttelelő kártevőjük és betegségük létezik, ami növényvédelmüket még körülményesebbé, nehezebbé teszi.

Fajok csoportosítása

A kisüzemi (házikerti) vetésforgóban termesztett növények összetételének és arányának meghatározásakor fontos olyan tényezőkre figyelemmel lenni, mint a talajjavító és talajszaroló fajok, a szerves trágyázást igénylő és nem igénylő növények aránya. Ez utóbbi szempont alapján a zöldségféléket három csoportra oszthatjuk (1. táblázat). Hangsúlyozni kell, hogy ez

a felosztás is módosulhat, pl. szélsőségesen rossz talajszerkezet esetén előfordul, hogy azokat a növényeket is szerves trágyázni kell, amelyeket általában nem szoktunk.

1. táblázat: A zöldségfélék felosztása szerves trágya-igényük alapján

Szerves trágyát igénylő zöldségfajok :

Paprika, paradicsom, tojásgyümölcs, uborka, sárgadinnye, görögdinnye, spárgatök, sütőtök, patisszon, cukkini, fejes és kelkáposzta, karalábé, karfiol, brokkoli, kelbimbó, kínai kel, zeller, csemegekukorica, spárga, sóska, rebarbara.

Szerves trágyát nem igénylők :

Fejes saláta, spenót, endívia saláta, sárgarépa, petrezselyem, paszternák, feketegyökér, retek, cékla, torma, vöröshagyma, póréhagyma, fokhagyma, metélőhagyma.

Talajjavító zöldségfajok, amelyek a szerves trágyázástól a legtávolabb vehetők :

Borsó, bab, lóbab, földimogyoró.

Gyakran használt kifejezés a növénytermesztésben a „talajzsaroló növény” fogalma, ez alatt olyan növényfajokat kell érteni, amelyek kihasználják, kiélik a talaj tápanyagkészletét. Ilyenek például a káposztafélék. Ezzel szemben megkülönböztetünk egy másik csoportot, az úgynevezett talajt vagy talajertőt kímélők csoportját, amelyek lombzatukkal, a tarlómaradvánnyal jelentős tápanyagmennyiséget vissza is juttatnak (pl. fejes saláta). A pillangós növényeket (borsó, bab, lóbab, néhány takarmánynövény) külön csoportba, a talajertő fenntartókhoz (talajertő növelőkhöz) soroljuk, amelyek nem csökkentik, hanem kifejezetten növelik

a talaj tápanyagkészletét – mindenképp nitrogéntartalmát – és javítják a termékenységét.

A káposztafélék talajzsaroló növények

Óvjuk a talajszerkezetet

A zöldségnövények gyökeresedési mélysége jelentősen eltérő, gondoljunk csak a hagymára, amelynek a gyökérzete a talajfelszín közelében helyezkedik el, ugyanakkor néhány káposztafélének vagy a helyrevertett görög-dinnyének a gyökérzete a 2 m-es mélységbe is lenyúlik, és onnan is képes hasznosítani a talaj tápanyag- és vízkészletét. Az ilyen növények helyes összeválogatásával és váltogatásával nemcsak a talaj szerkezetét javíthatjuk, de gazdaságosan kihasználható a talaj tápanyagkészlete, nevezetesen az a jelentős tápanyagmennyiség is „visszahozható”, amely az öntözések és a természetes csapadék hatására a gyökérzóna alá kerül, sok növény számára elérhetetlenné válik.

A jól szerkesztett vetésforgó gyomirtó hatása is számottevő. Bár nem helyettesíti teljesen a vegyszereket, de jelentősen mérsékli az elgyomosodást. A jól összeválogatott növényekkel, azok célszerű csoportosításával, helyes sorrendjével sok energiát, pénzt takaríthatunk meg. A zöldségféléket – hasonlóan a szántóföldi növényekhez – ilyen tekintetben négy csoportra osztjuk:

- gyomirtó növények, amelyek termesztésé-

vel, ápolásával a gyomokat is irtjuk (pl. paradicsom, burgonya, paprika, csemegekukorica stb.),

- **gyomfajtók**, amelyek sűrű állásuk, vagy nagy levélzetük miatt nem engedik a gyomok kifejlődését (pl. fejes káposzta, tök, dinnye),
- **gyomnevelő fajok**, amelyek lassú csírázásuk, csekély talajtakarásuk következtében nem képesek megakadályozni a gyomok kelését és elszaporodását (pl. sárgarépa, vöröshagyma, petrezselyem stb.),
- a **gyomosító növények** körébe olyan fajokat sorolunk, amelyek elszórt és újra kelő magjuk, a talajban maradt gyökerük miatt még a következő évben is nagy számban kikelnek a területen (pl. rebarbara, torma, kapor).

Gyomosít a kapor

Vetésforgó szerkesztése

Első lépésként a termeszteni kívánt növényeket csoportokba rendezzük. A csoportok kialakításánál nemcsak a növények környezeti igényének kell hasonlónak lenni, nagyon fontos, hogy a termesztési módszerek (technológia) is megegyezzenek, vagy közel azonosak legyenek (pl. tenyészidő, szaporítás módja, ápolási munkák stb.). A zöldséges vetésforgókban a

növények csoportosítása többnyire a botanikai hovatartozásuk (növénycsaládok) alapján történik, ami több vonatkozásban is azonos a termesztési módjukkal:

- burgonyafélék (paprika, paradicsom, tojásgyümölcs)
- kabakosok (uborka, dinnye, tök stb.)
- káposztafélék (fejes káposzta, kelkáposzta, karalábé stb.)
- hagymafélék (vöröshagyma, fokhagyma stb.)
- pillangósok (bab, borsó).

Néhány esetben ettől kisebb eltérés is létezik, amikor a botanikai hovatartozást felülírja a nagyon hasonló termesztéstechnológia és környezeti igény:

- gyökérezöldségek (sárgarépa, petrezselyem, cékla, retek),
- levélzöldségek (fejes saláta, spenót).

A második lépés a szakaszok számának meghatározása. Vannak rövid vetésforgók, ahol a növények 2-4 év után visszakerülnek korábbi helyükre, és vannak hosszú időtartamú vetésforgók, ahol a forgási idő ennél hosszabb. Zöldségfélék számára a középhosszú vetésforgók tekinthetők ideálisnak (4 év), ahol a betegségek visszafertőződésének a veszélye már nem áll fenn vagy minimális, szemben a rövid vetésforgókkal (1-2 év), ahol még várható a gombás betegségek (pl. fuzárium) jelentős fertőzése.

A harmadik lépéshez, a növényi sorrend megállapításához kell a legtöbb termesztési ismeret és tapasztalat. A sorrend kialakításánál a következő szempontokat kell figyelembe venni:

- Az egymást követő növényeknek ne legyen közös kártevője vagy betegsége.
- A tenyészidő hossza, a vetés, illetve a palántázás, valamint a lekerülés időpontja.

- Szervestrágya-igény - két szerves-trágya-igényes szakasz ne kövesse egymást.
- A gyomosító vagy gyomnevelő növényeket követő szakaszba gyomfojtó vagy gyomirtó fajokat helyezünk.
- Lehetőleg a talajzsaroló növényt talajkímélő vagy talajerőt fenntartó növény kövesse.
- A jobb tápanyag-hasznosítás miatt és a talajszerkezet javítása érdekében a gyökeresedés mélységére is legyünk tekintettel.

Negyedik lépésként a jobb terület-kihasználás érdekében elő- és utónövényeket is tervezhetünk. Ilyen tekintetben a zöldségfélék eltérő tenyészideje, különböző szaporítási időpontjai nagy lehetőséget nyújtanak. A másodnövények megválasztásánál a kö-

vetkező általános szabályok betartására ügyeljünk, amelyek több vonatkozásban is hasonlóak a növényi sorrend kialakításánál leírtakkal:

- Az előnövény időben lekerüljön, illetve a főnövény után legyen idő a másodvetemény talajának elkészítésére.
- Megfelelő talajszerkezetet hagyjanak maguk után, a tarlómaradvány ne zavarja a magágy-előkészítést, a következő növény vetését (pl. aprómagvúak).
- Veszélyes közös betegségeik és kártevőjük ne legyen.
- Megfelelő fajta legyen, amely alkalmas az előveteményezésből, illetve az utótermesztésből adódó eltérő klímaviszonyokra és termesztési feltételekre.

Eredményes másodvetések (nyári vetések) a zöldségfélék esetében csak öntözhető területen képzelhetők el.

saját kertből termés

Kertimag
R É D E

www.kertimag.com